

Wij hebben aan haar beschrijving slechts twee details toe te voegen.

Het eerste is dat veelal, aldus Mechanicus, het personeel van Lippmann-Rosenthal (Sarphatistraat) de te deporteren Joden 'op de voet' in de trein volgde; het wrong nog 'de laatste bezittingen uit hen, klein bankpapier, vulpenhouders, horloges, onder intimidatie en bedreiging.'¹

Het tweede, dat ten behoeve van de Joodse *Dienstleiter* en hun naaste medewerkers de douches na elk transport extra lang aanbleven. Douchten zij op dagen dat er geen transport plaatsvond, dan kregen ze maar een paar minuten warm water, maar na het vertrek van een deportatietrein mochten zij zich zo lang wassen als zij maar wensten. In onschuld? Wij zijn er niet zeker van dat allen het zo gevoeld hebben.

*

Na elk vertrek daalde een vreemde rust over het kamp: rust door uitputting. Een duidelijk wekelijks ritme ging zich pas aftekenen van dinsdag 2 februari '43 af. Met een enkele afwijking vertrok namelijk van die datum af tot en met 21 september '43, bijna acht maanden lang dus, de deportatietrein telkens op dinsdag. Van de woensdag af ging de spanning dan langzaam stijgen om op zondag en maandag (men wist dat in de nacht van maandag op dinsdag de deportatielijst definitief samengesteld werd) een climax te bereiken.

Slechts bij één transport willen wij nog stilstaan: dat van 8 februari '44.

Vier dagen tevoren, op 4 februari dus, had Gemmecker een telexbericht ('*dringend, sofort vorlegen*') aan Zöpf, de chef van IV B 4-Den Haag, gezonden.² Er waren, aldus Gemmecker, nog maar zesduizendvijfhonderd Joden in Westerbork (in werkelijkheid waren er blijkens de officiële kampstatistiek ruim achthonderd méér), onder wie '*etwa 900 kranke Juden*', en daarom hield hij het '*für dringend notwendig, ohne Rücksicht auf Infektions- und Fieberkrankheiten, den Abtransport der kranken Juden durchzuführen*'; men kon dan ook het aantal *Sperren*, aan het personeel in de ziekenbarakken verleend, verminderen.

'Ich schlage deshalb vor, ausser den Transportfreien alle kranken Juden, die nicht zur

¹ Ph. Mechanicus: *In dépôt*, p. 23. ² Tekst in Boom, subcomm. Assen: p.v. inz. A. K. Gemmecker, p. 41-42.